כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת האזינו ■ גיליון יום הכיפורים ■ ה' תשרי תשפ"ז ■ 16.09.2026 ■ גליון מס' 908 ■

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

קריאת שמו של יהושע בן נון בפרשתנו - "הושע", אומרת דרשני. הן זה כבר לפני שנים רבות, סמוך לפרשיית המרגלים, נאמר "ויקרא משה להושע בן נון - יהושע" (במדבר יג, טז), ומאז הוא נקרא תמיד "יהושע", להוציא חריג אחד שבפרשתנו: "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם, הוא והושע בן נון" (דברים לב, מד). חריגה זו ודאי אומרת דרשני, מה גם שהציווי היה "קרא את יהושע" (דברים לא, יד), לא את "הושע"!

רש"י, לדוגמה, תלה את הדברים בענוותנותו של יהושע: "ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף על פי שנתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחילתו". בביאור זה ישנו קושי מסויים, שכן הנושא כאן אינו יהושע אלא משה, ויש להניח שיוזמת הענווה לא הייתה של משה, כמובן. אבן עזרא כתב ש"קראו הכתוב הושע - בשם שהיו כל ישראל יודעין אותו. כי מי ידע שכינה שמו משה 'יהושע' כי אם קריאי מועד לבדם" - ואף זה קשה, שכן מאז החלפת השם עברו כבר כשלושים ושמונה שנים, ומן הסתם עשרות רבות מאוד של פעמים עלה לתורה במנין עם שמו המעודכן, כך שבוודאי נודע לכל. (וראו ר"י בכור שור, חזקוני, רא"ש, כלי יקר, אוה"ח, העמ"ד ועוד).

רלב"ג ביכר אפוא נתיב שונה, ונימק את החריגה בשתי דרכים. ראש לכל הוא מבהיר, כרבים, שבאותו יום שימש יהושע כ"שופר" למשה: "והנה היה הושע בן נון לו אז לפה ולמתורגמן, כדי להשמיע זה לכל ישראל". שידרוג זה ליהושע, עד הפיכתו למעין שותף למשה, נעשה כדי לבצר ולהעצים את מעמדו בעיני ישראל: "רצה ד' יתעלה שישתתף יהושע באופן-מה למשה בהודעת דברי השירה לישראל, כדי שיתיישרו ישראל יותר להאמין בדברי יהושע אחרי מות משה". דא עקא - היא הנותנת, שמא יחשבו אפוא ישראל, שאם כן שקול הוא יהושע למשה! כדי לשלול תפיסה שגויה זו, קראו אפוא הכתוב: "הושע", להדגיש שגם עתה מדרגתו אינה אלא כאותו "הושע" מלפני כשלושים ושמונה שנים:

> "והנה קראו אז 'הושע', שלא יחשוב אחד שהוא נשתתף בזאת הנבואה למשה, מפני אומרו בפרשה שעברה על דברי זאת השירה: 'קרא את יהושע, והתיצבו באהל מועד', ולזה קראו 'הושע', להודיע שלא היתה מדרגתו בזה כי אם כמו מדרגתו קודם זה שלושים ושמונה שנה, שהיה שמו 'הושע', כששלחו משה עם המרגלים".

הנימוק השני שנותן רלב"ג להחרגה זו - כמעט - הפוך. לפי ביאור זה, המטרה היא הבהרה שהתשתית שבגינה יהושע הוא מה שהוא, היא היותו בקדמת-דנא "הושע":

> "או הישירה התורה בזה שכבר נתיישר יהושע לזאת המדרגה מהעת הראשון שהיה שמו 'הושע', כי הוא היה משרת משה כדי שילמד ממנו תמיד וישלים עצמו במה שילמד ממנו מסודות התורה והחכמה, כי לא נתחדש בו עתה היותו נביא אם לא מפני שהתיישר לזה קודם, כי לא יִנָּבֵא ד' יתעלה מי שהוא בלתי ראוי לנבואה".

עברו של יהושע בן נון כ"הושע", כמשרת משה שהסתופף בצילו "תמיד", הוא הוא שהביא לכך שיכל ללמוד ממנו את "סודות התורה והחכמה". כך הפך הושע-יהושע ראוי לנבואה. [קשה שלא להנגיד את יהושע למול ברוך בן נריה, שהסתופף בצילו של ירמיהו הנביא ואף היה סופרו, ולמרות שהתאווה לנבואה היא נמנעה ממנו, מסיבות אחרות; וכבר עמד על כך הרמב"ם במורה נבוכים, חלק ב, פרק לב].

בשל חשיבות הדברים מן הבחינה הערכית-כללית, שב רלב"ג והביע אותם במסגרת ביאורו לספר יהושע (ד, כ):

> "התועלת השני הוא במדות, והוא שראוי לתלמיד המבקש לימוד השלמות האנושי

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

כי יום כיפורים הוא
מימד הזמן הוא אחד הדברים המופלאים שבבריאה, לכאורה הוא...
המשך בעמ' 2

תשובה שלמה
ייחודו של יום הכיפורים
יום הכיפורים הינו יום שנאמר עליו 'אחת בשנה' - ויש בו סגולה הקיימת...
המשך בעמ' 3

כנשר יעיר קנו
נקמת ישראל מאדום
שירת האזינו מנבאת את כל הקורות עם ישראל שבכל הדורות, החל מימי...
המשך בעמ' 4

בזכירה סוד התשובה
פרשת האזינו מיוחדת בשירה המיוחדת של משה. שירה שמרימה...
המשך בעמ' 5

כשהשירה נעשית עדות
אחת התמיהות בפרשת האזינו היא מדוע בחרה התורה בשירה כדי...
המשך בעמ' 6

בדידי הווה עובדא
חסד ואמת יקדמו פניך
גיבור סיפורנו שירת אף הוא ביחידת ה־101 המהוללה של הצנחנים...
המשך בעמ' 7

שביבים
- בינו שנות דור ודור
- יערוף כמטר לקחי
- א-ל אמונה ואין עוול
- אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא
- עבירות שבין אדם לחברו
- פדיון כפרות מיוחד!
- ברית שלוש עשרה

המשך בעמ' 8

מהמלמד הנאות לזה, שיעמוד לפניו תמיד וישרתהו, כי אז יתכן לו ללמד ממנו בכללות כל הדברים שירצה הן מהפילוסופיא העיונית או המדינית או מהענינים התוריים. ולזה תמצא שתואר יהושע בהגעת הנבואה לו בשהוא משרת משה, כאילו יאמר שמזה הצד הגיע לו מהשלמות מה שבעבורו היה ראוי לנבואה".

גמר חתימה טובה

כי יום כיפורים הוא

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מימד הזמן הוא אחד הדברים המופלאים שבבריאה, לכאורה הוא חלל ריק שאין לו מעצמו כלום, צביונו תלוי במה ימלא אותו האדם, הגדרה זו נכונה לימות החול של השנה. שהם כשלעצמם ימים סתמיים, ימי עשייה ויצירה, שאופיים הוא תוצאה מתפקודו של האדם. מה שאין כן שבת ומועדי ישראל, שהם ימים של קודש מצד עצמם, שצביונם נקבע מקדמא דנא ותפקידו של האדם אינו אלא להביא לידי גילוי את סגולתם למען ישפיעו על החיים והאדם. בלשון חכמים נקרא פסח "זמן חירותנו", כלומר ימים שסגולתם להשרות בעולם את רעיון החירות. וכן סוכות "זמן שמחתנו" שמשפיע שמחה למי שחוגג אותו. ברם הגדרות אלו לא נקבעו במפורש בתורה אלא חכמים קבעו אותן בתפילה לפי עניינם.

מה שאין כן יום הכיפורים, שהגדרתו נאמרה במפורש בתורה ככתוב: "כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלקיכם" [ויקרא כג כה] ואמרו על כך במדרש [ספרא] "אין לי יום הכיפורים מכפר, אלא אם כן עשאו מקרא קודש ונתענה ולא עשה בו מלאכה, ומנין אפילו שלא עשאו מקרא קודש ולא נתענה בו ועשה בו מלאכה, שהיום מכפר? ת"ל: "יום כיפורים הוא". אמנם הגמרא במסכת כריתות [ז א] ציינה שמדרש זה הוא דעתו של רבי הסובר "כול עבירות שבתורה, בין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה יום כיפורים מכפר", ואילו חכמים סוברים שמכפר דווקא כשעשה תשובה, אבל לשניהם במהותו של יום הכיפורים יש סגולת כפרה. וכך כתב הרמב"ם [הל' תשובה פ"א ה"ג]: "בזמן הזה שאין בית מקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה, אין שם אלא תשובה . . . ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים, שנאמר: 'כי ביום הזה יכפר עליכם' ". ובספרא מבואר שגם בזמן שבית המקדש היה קיים היה יום הכפורים מכפר גם ללא קרבנות: "אין לי יום הכפורים מכפר אלא עם הקרבנות ועם השעירים, ומנין אעפ"י שלא בקרבנות ושלא בשעיר היום מכפר? ת"ל: 'יום כיפורים הוא'."

על שבת בראשית נאמר בתורה [שמות לא,טו]: "וביום השביעי שבת שבתון קדש לה'". גם יום הכיפורים קרוי "שבת שבתון" [ויקרא טז לא] ועם זאת הבדל יש בין שבת ליום הכפורים, לא רק בעונש ששבת בסקילה ויום הכפורים בכרת, אלא גם בקביעת זמנה, ששבת קבועה ועומדת מששת ימי בראשית, ללא קשר למאורעות האדם. משא"כ יום הכפורים שנקבע ליום סליחה ומחילה, בעשור לחודש תשרי, תאריך שנקבע לפי מעשיהם של ישראל.

בתנא דבי אליהו זוטא [פ"ד] מובא: "ארבעים ימים האחרונים שעלה משה להר סיני להביא את התורה, גזרו ישראל יום צום יום תענית. וביום האחרון שבכולם שהוא סוף ארבעים יום , גזרו תענית ולנו בתעניתם, כדי שלא ישלוט בהם יצר הרע, ולמחרתו השכימו ועלו לפני הר סיני. היו בוכים לקראת משה, ומשה בוכה לקראתם, עד שעלתה אותה בכייה למרום. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה עליהן, ובישרה אותן רוח הקודש בשורות טובות ונחמות, ואמר להן, בניי, נשבע אני בשמי הגדול שלי, שתהא לכם בכייה זו בכיית שמחה, ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפרה ומחילה, לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות". ובנוסח דומה מובא במדרש תנחומא [תשא, לא]: "וישכם משה בבקר ויעל, עשה שם אלול כלו ועשרה מתשרי, וירד בעשור, והיו ישראל שרויים בתפלה ותענית ובו ביום נאמר לו למשה 'סלחתי כדבריך' וקבעו הקב"ה יום סליחה ומחילה לדורות שנאמר (ויקרא טז): 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר'". מדבריהם משמע שיום הכיפורים הוא תוצאה של חטא העגל וקבלת לוחות שניים. ואילו לפי מדרש רבה [בראשית פ"ב] יום הכפורים קדום לחטא העגל וניתן כבר לאדם הראשון וכך מובא שם: "יום אחד - שנתן לו הקב"ה, ואיזה? זה יום הכפורים". דעת המדרש מבוטאת בתפילת נעילה: "אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך, כי מי יאמר לך מה תפעל, ואם יצדק מה ייתן לך, ותיתן לנו ה אלקינו באהבה את יום הכיפורים הזה, קץ ומחילה וסליחה על כל עוונותינו".

יישוב לסתירה הזו אפשר למצוא בפרקי דרבי אליעזר [פרק מו] ששם מבואר שלא תשובת ישראל גרמה לקביעת יום הכיפורים אלא הקביעה המוקדמת של יום הכיפורים בתורה היא שהביאה את ישראל לעשות תשובה: "בן בתירא אומר: ארבעים יום עשה משה בהר, דורש בדברי תורה וחוקר באותיותיה, ולאחר ארבעים יום לקח את התורה, וירד בעשור לחודש השביעי ביום הכיפורים, והנחילה לישראל לחוק עולם, שנאמר: 'והיתה זאת לכם לחקת עולם'. ר' זכריה אומר: קראו (ישראל) בתורה ומצאו כתוב בה:'ועינתם את נפשותיכם' ובו ביום העבירו שופר בכל המחנה, שיצומו כל העם מאיש ועד אשה מגדול ועד קטן, שיום הכיפורים מכפר בעולם הזה ובעולם הבא . . . ואפילו כל המועדים עוברים, יום הכיפורים אינו עובר, שיום הכיפורים מכפר על הקלות ועל החמורות, שנאמר: 'כי ביום הזה יכפר עליכם . . .מכל חטאתיכם' - מחטאתיכם אין כתיב, אלא 'מכל חטאתיכם'. כך שלא התשובה הביאה ליום הכיפורים אלא יום הכיפורים הביא את ישראל לתשובה.

בהיות היכל על יסודותיו, ומקדש קודש על מכונותיו, וכהן גדול עומד ומשרת [מוסף יוה"כ] היה שעיר המשתלח כפרה על כל

ישראל, על העבירות החמורות עם התשובה, ועל הקלות אפילו בלא תשובה, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שנודע לו ובין שלא נודע לו [רמב"ם, תשובה פ"א ה"ב] "אבל עוונות אבותינו החריבו נוה וחטאתינו האריכו קיצו, ואין לנו לא בית מקדש, לא מזבח כפרה ולא כהן בעבודתו" ולמרות כל זאת לא פג תוקפו וסגולתו של יום הכיפורים כיום סליחה ומחילה. וכך אמרו במדרש תהלים [שו"ט קב]:"פנה אל תפילת הערער - אמר רבי יצחק: כלפי הדורות אמרו, שאין להם לא נביא, לא כהן, ולא בית מקדש שיכפר עליהם, אלא עוד תפילה אחת שנשתיירה להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם". ועוד אמרו [[שהש"ר א]: "שחורה אני ונאוה - שחורה אני כל ימות השנה, ונאוה אני ביום הכפורים . . . כך ישראל , אעפ"י שמתלכלכים בעוונות כל ימות השנה, בא יום הכפורים ומכפר עליהם".

יהי רצון שנזכה לסליחה ולכפרה מכל הטאתינו.
גמר חתימה טובה!

תשובה שלמה
ייחודו של יום הכיפורים

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

יום הכיפורים הינו יום שנאמר עליו 'אחת בשנה'[1] - ויש בו סגולה הקיימת רק ביום זה.

לאור זאת הגדירו חז"ל את היום הקדוש, כיום בו לשטן אין רשות לקטרג על ישראל[2]. כשתחילת 'תקפו של יום', הינה מהכפרה שכיפר הקב"ה לישראל על חטא העגל בשמחה - ביום הכיפורים, שבשנה הראשונה ליציאת מצרים[3].

הקב"ה התרצה לישראל לאחר מאה ועשרים ימי תורה ותפילה שהחלו ב'שבועות' ו' בסיון, כאשר עלה משה למרום לקבל את התורה שנתנה לישראל. לאחר מכן התפלל משה שיכופר לישראל עוון העגל שעשו, ואכן בסוף שמונים ימי התפילה - כיפר הקב"ה לישראל בשמחה, והודיע להם שיום זה יהיה לעולם יום סליחה ומחילה.

המספר מאה ועשרים אינו מקרי, ויש לו משמעות בעניין דין האדם וכפרתו.

בימי המבול אומרת התורה 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה', ופירש שם רש"י שעשרים שנה קודם לידת יפת בכורו של נח, כבר נגזרה הגזירה על דור המבול להימחות מעל פני האדמה[4]. ולכן אמר הקב"ה 'לא ידון רוחי באדם בשגם הוא בשר' - ומשכך הוא עלול לחטוא.

בסוף אותם מאה ועשרים שנה נחתם דינם והובא עליהם המבול. אך אילו זכו אנשי דור המבול וחזרו בתשובה אזי המבול שירד עליהם היה הופך לגשמי ברכה, ומשלא שבו בתשובה הפכו הם למי המבול[5].

אך שלא כאנשי דור המבול, שונים הם אנשי דור המדבר שאף שקיבלו את התורה וחטאו בעגל - הם חזרו בהם, ושבו בתשובה.

בכך הם זכו שלאחר מאה ועשרים יום, נהפך הכעס שכעס עליהם הקב"ה לאחר חטא העגל - לריצוי בשמחה ולכפרה. וכעדות לכך אף נקבע יום זה לדורות, לכפר בו על ישראל שבכל דור.

ביום זה של יום הכיפורים אין העבודות שבמקדש כשרות, אלא בכהן גדול. וזאת משום שכוחו של הכהן הגדול ביום זה בא לידי ביטוי, בכך שיש בתפילתו על ישראל מלמנוע אותם מהחטא.

דבר זה מצאנו בדין ערי המקלט שהרוצח בשגגה חייב לגלות אליהם, ולהיות שם עד מות הכהן הגדול. וזאת משום שהיה עליו להתפלל על בני דורו, שלא תבוא תקלה זו על ידם - ולכך נענש[6].

מכאן אנו רואים מה תוקפו וכוחו של כהן גדול ביום הכיפורים - היכול בכוח תפילתו על ישראל, לפעול כך שאף יהודי לא יהרוג ולא ייהרג בשגגה בשום צורה שהיא במשך כל השנה. וכתוצאה ישירה מכך, יזכו כולם לחיים עד מאה ועשרים.

פעם נוספת בה זכה יום הכיפורים למעמד מיוחד - הייתה בימי חנוכת בית המקדש הראשון, על ידי שלמה המלך. חנוכת הבית החלה ביום ז' בתשרי, והיא נחגגה במשך שבעה ימים רצופים במאכל ומשתה. כאשר יום הכיפורים, היה אחד מהימים ההם של השמחה.

ישראל חששו שמא חטאו בכך שלא צמו ביום הכיפורים, וענה להם הקב"ה על ידי הנביא שישובו לביתם שמחים וטובי לב[7]. שנכפר להם, וכל אחד אף התעברה אשתו בן זכר[8].

ביום הכיפורים ההוא זכו ישראל לתקן, את יום הכיפורים הראשון שלאחר חטא העגל - כשהתעלו בו, עד כדי שסרה חטאתם ועוונם כופר. ולכן על דור זה אמרו חז"ל, שכולם בני העולם הבא.

הכפרה שהייתה לדור זה - באה לאחר תפילתו של שלמה על עם ישראל, שביקש כפרה על כך שלא צמו ביום הכיפורים.

ובכך ראו ישראל את כוחו הגדול של יום זה - בו יכולים מלכי ישראל כמשה ושלמה, וכן יכולים הכוהנים הגדולים שבכל דור לכפר על חטאי ישראל, ואף לרומם אותם לדרגות רוחניות גבוהות.

הרמב"ם בהלכות תשובה מונה את מעלת התשובה והדרגות השונות שבה, ואף מציין כיצד נראית התשובה השלימה.

'איזו היא תשובה גמורה - זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשות, ופירש ולא עשה מפני התשובה לא מיראה ולא מכשלון

כוח'[9].

הרמב"ם מציין שהמדד לעשיית התשובה - 'שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם', אך מי הוא זה היכול לומר, שהגיע עד לדרגה שכזו. הרי נאמר 'הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהילה'. כשעד יום מותו של הצדיק אין הוא מובטח שלא יחטא, אם כן מתי הוא הזמן בו ניתן להעיד עליו שלא ישוב לזה החטא לעולם.

זה כוחו של יום הכיפורים.

כאשר ישראל עולים אז לדרגת המלאכים - יכולים הם בכוח תשובתם לפעול, כך שיעיד עליהם יודע תעלומות שלא ישובו לזה החטא לעולם. כיון שביום זה אין לשטן יכולת לקטרג על ישראל, ואז במלאכיו אלו ישראל, יאמין ה' ואף ישים בהם תהילה.

וכמו שאנו אומרים בפיוט ביום הכיפורים - **'ואויתה תהילה והיא תהילתך'**. הקב"ה מתאווה לקבל את התהילה דווקא מישראל, משום שביום זה גדולים ישראל אף יותר מהמלאכים.

תוקפו של יום כיום מחילה סליחה וכפרה - מביא את ישראל לדבקות גדולה בהקב"ה, ואין לזר חלק אתנו. ואף השטן נמנע מלהשטין, וכך מעיד עלינו יודע התעלומות שאנו עמו חלקו נחלתו.

נזכה כולנו לגמר חתימה טובה ולשנת מחילה סליחה וכפרה, שנת גאוליי כי באה בה ירצה הקב"ה ויקבל תפילותינו - ונעלה לפניו חן, כבשעה הראשונה[10].

ונשוב שמחים וטובי לב לאכול בשמחה לחמנו ולשתות יייננו, כי רוצה האלוקים את מעשינו.

1 - **אחת בשנה** ביום הכפורים - רש"י שמות ל, י
2 - אמר רמי בר חמא השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי תלת מאה ושיתין וארבעה יומי איתי ליה רשותא לאסטוני **ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני** - יומא, כ.
3 - **ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום** שנאמר (שמות, לב) 'ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה', באותה עלייה נתעכבתי ארבעים יום ונמצאו כלים בכ"ט באב, שהוא עלה בשמונה עשר בתמוז. בו ביום נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל... עשה עוד מ' יום ונמצאו כלים ביום הכיפורים. בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ואמר לו למשה (במדבר, יד) 'סלחתי כדברך' **לכך הוקבע למחילה ולסליחה** - רש"י דברים ח, יח
4 - משנולד יפת עד המבול אינו אלא מאה שנה, אין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים, ו) כבר היתה הגזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות וכן מצינו בסדר עולם - רש"י בראשית ו, ג
5 - **ויהי הגשם על הארץ** ולהלן הוא אומר 'ויהי המבול', אלא כשהורידן הורידן ברחמים אם יחזרו יהיו גשמי ברכה וכשלא חזרו היו למבול - שם ז, יב
6 - לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו - רש"י במדבר לה, כה
7 - **ולישראל עמו** שמחל להם על עון יום הכפורים, ויצתה בת קול ואמרה כולכם מזומנים לחיי העולם הבא (שם) - רש"י מלכים א ח, סו
8 - אמר רבי יצחק, **שמחים** שמצאו נשותיהם טהורות, **וטובי לב** שנתעברו זכרים - בראשית רבה לה, ג
9 - כיצד הרי שבא על אישה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכוח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר, זה הוא בעל תשובה גמורה. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה, אף על פי שאינה תשובה מעולה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו, כל עוונותיו נמחלין... מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו. ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירנו ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשהו עוד שנאמר 'יעזוב רשע דרכו, ואיש אוון מחשבותיו'. וכן יתנחם על שעבר שנאמר 'כי אחרי שובי ניחמתי ואחרי היוודעי ספקתי על ירך', **ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם**... וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בליבו' - הלכות תשובה ב, א
10 - הלואי תהא מעלת חן בעיני כל עת, כשם שהעלית חן לפני בשעה זו - ילקוט שמעוני בראשית, רמז טז

כנשר יעיר קנו
נקמת ישראל מאדום

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

שירת האזינו מנבאת את כל הקורות עם ישראל שבכל הדורות, החל מימי הראשית, דרך הגלויות ועד לימי האחרית[1]. התורה מתארת את התגלותו של הקב"ה על ישראל, הנעשית בהדרגה - בכדי שנוכל לקלוט את גילוי השכינה[2]. והדרך בה התורה המשילה זאת - היא על ידי הופעת הנשר על גוזליו, אשר נמצאים בקינו.

עניין הנשר מופיע בדברי חז"ל בדרך בה הוא מתנהג עם גוזליו והשמירה עליהם. כך שמחד הנשר שם את גוזליו על כנפיו - בכדי לגונן עליהם מחיצי האדם המנסה לצוד אותם, ואין הוא מתייירא מעוף אחר שייפגע בגוזליו[3]. וכשהנשר מתקרב לגוזליו, הוא משמיע רעשים וקולות - בכדי להכין אותם לקראת בואו אליהם.

בדברי הנביאים הנשר קיבל את הדימוי לאומה האדומית, המנסה לנכס לעצמה את תכונותיו הנעלות. עד כדי כך שעובדיה הנביא מזהיר אותם על כך - 'אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה'"[4]. שלא ידמו בליבם ששלום יהיה להם, על רדיפתם והצרת צעדיהם של ישראל.

ובמיוחד אמורים הדברים על גאוותם, כשמדמים הם בעצמם כאילו קיומו של ישראל אחיהם - תלוי בהגנת האח עשיו על יעקב. דבר מעין זה הביא את חירם מלך צור שעזר בבניית המקדש הראשון, לדמות עצמו למי שברא את העולם - וכאילו מקום כבודו, בשמי רום[5]. עד כדי כך שהקב"ה הודיע לו, שכל צורת גוף האדם - נעשתה בכדי שלא יוכל להתגאות כדרך שעשה חירם[6].

למעשה נטשו האדומים את אחיהם ישראל. נטישה זו מתוארת במיוחד בנבואה המדברת על 'יום שבות זרים' - בחורבן הבית, אז האדומים התעלמו מתחינות ישראל[7]. ולא זו בלבד, כי אם גם הסגירו אותם לאויבים[8].

ובכדי לתת תקווה ואחרית לישראל, יחד עם העונש לאדום. מיד לאחר הפסוק שבשירת האזינו - המדבר על הופעת השכינה בישראל, כנשר המגונן על קינו וגוזליו. הפסוק הבא מתאר את אחדות השכינה עם ישראל - 'ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר'[9]. כשעיקר הדבר בא, בטובה הבאה לישראל - ובלא שמציקי העבר ייהנו מכך[10].

בימינו אנו ניכרים הדברים, בראשי אומת אדום - המדמים את

מעמדם, כמי שכביכול כל קיומה של ישראל לא בא אלא בגללם. אך עובדיה הנביא כבר גינה אותם על כך, כשתיאר את הסמלים שבחרו לעצמם - ככאלו המבטאים את עוצמת העונש שיבוא להם. כך שאם תגביה כ**נשר** ו**בין כוכבים** תשים **קינך** - משם אורידך[11].

שכן הסמל האמריקאי הוא ה**נשר** הפורס כנפיו, ואילו הדגל שלהם מעוטר ב**חמישים כוכבים** - הנמצאים בין **שלוש עשרה קנים שוכבים**. וכל נתינת הכוח והעוצמה להם, לא באה אלא בכדי שנפילתם תהיה חזקה ומוחלטת[12].

וכשנשוב לשכון לבטח בדד בארצנו, תבוא השלווה לעמנו.

1 - והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד אמת ונאמן תגיד כל המוצאות אותנו בביאור הזכירה תחלה החסד שעשה עמנו הקב"ה, מאז שלקחנו לחלקו והזכירה הטובות שעשה לנו במדבר ואשר הנחילנו ארצות הגוים הגדולים והעצומים, ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו בה. וכי מרוב כל טובה מרדו בה' לעבוד עבודה זרה והזכירה הכעס אשר היה מלפניו עליהם עד ששלח בהם בארצם דבר וערב וחיה רעה וחרב, ואחרי כן פזר אותם בכל רוח ופאה. וידוע כי כל זה נתקיים ויהי כן, ואמרה השירה כי בסוף ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם - רמב"ן דברים לב, מ

2 - **כנשר יעיר קנו** מה נשר זה אין נכנס לקנו מיד עד שהוא מצרף את בניו בכנפיו, בין אילן לחבירו בין סוכה לחבירתה כדי שיעירו בניו ויהיה בבניו כח לקבלו. כך כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל לא נגלה עליהם מרוח אחד אלא משתי רוחות, כענין שנאמר (דברים, לג) 'ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו'. ואיזו היא רוח רביעית, (חבקוק, ג) 'אלוה מתימן יבוא' - ספרי דברים לב, יא

3 - **יפרוש כנפיו יקחהו** כשבא ליטלן ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר. אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ לפיכך נושאן על כנפיו, אומר מוטב שיכנס החץ בי ולא יכנס בבני. אף הקב"ה 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות, מיד 'ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו' - רש"י דברים לב, יא

4 - עובדיה א, ד

5 - **אדמה לעליון** להיות כמוהו לשבת מופרד מבני אדם והוא ענין מליצה על מרבית הגאוה שהיה לו - רש"י ישעיהו יד, יד

6 - **מלאכת תופיך ונקביך בך** אף על פי שנתתי לך הכבוד הזה יודע הייתי שתתגאה ועשיתי בך מלאכת תופים ונקבים המוציאין רוח בקול זמר כתוף ובם היה לך להתבונן - רש"י יחזקאל כח, יג

7 - **ביום עמדך מנגד** עתה יפרש מהו החמס שעשה, ואמר הנה ביום שעמדת מנגד בעת ששבו הזרים העושר של יעקב ועל נבוכדנצר יאמר המחריב הבית הראשון והוא ראה זה ועמד מנגד ולא עזר ליעקב אחיו - מצודת דוד עובדיה א, יא

8 - **על הסגירם גלות שלמה לאדום ולא זכרו ברית אחים** ינבא על צור, 'על הסגירם גלות שלמה לאדום' שישראל בטחו על הברית שהיה לצור עם ישראל מימי דוד ושלמה וברחו לצור, והם הסגירו אותם ליד האדומים. (הגם שלא הגלו אותם בעצמם כפלשתים), הפך האזהרה 'לא תסגיר עבד אל אדוניו', וחטאם גדול על 'שלא זכרו ברית אחים' שהיה להם עם ישראל, וחירם אמר לשלמה 'מה הערים אשר נתת לי אחי' - מלבי"ם עמוס א, ט

9 - דברים לב, יב

10 - **ה' בדד ינחנו** אמר להם המקום לישראל, כדרך שישבתם יחידים בעולם הזה, ולא נהנתם מן האומות כלום כך אני עתיד להושיבכם לעתיד לבוא, ואין אחד מן האומות נהנה מכם כלום. **ואין עמו אל נכר** שלא תהא רשות לאחד מן האומות לבוא ולשלוט בכם, כענין שנאמר (דניאל, י) 'ואני יוצא והנה שר יון בא, ושר מלכות פרס עומד לנגדי, אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת' - ספרי, שם

11 - אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה' - עובדיה א, ד

12 - כי הנופל ממקום נמוך אינו מסוכן כל כך, ולכן אצוה שתשים קנך בין כוכבים כדי שתגדיל מפלתך, כמי שרוצה להפיל את אויבו ומעלהו למקום גבוה כדי שיפילו משם אל העומק ותשבר מפרקתו, ונבואה זו היא עתידה שבאחרית הימים תגדל מלכות אדום ותגבה למעלה ראש ומשם יוריד אותה ה' אל עמק יהושפט - מלבי"ם, שם

בזכירה סוד התשובה

/ הרב ידידיה נוימן

פרשת האזינו מיוחדת בשירה המיוחדת של משה. שירה שמרימה אותנו מעלה מעלה, ונותנת לנו מבט ממעוף הציפור על העולם ועל העתיד. כדרכה של נבואה עמוקה ושירית, פסוקים רבים בשירה מתפרשים ברבדים וממדים משלימים. המשמעות הפשוטה של הפסוק, 'זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור', היא קריאה להתבוננות על מאורעות חיינו מנקודת מבט היסטורית. משה מעודד את עם ישראל לא להסתכל על החיים רק ממבט של 'כאן ועכשיו' אלא להסתכל עליהם מתוך קשר עמוק למה שהתרחש בעבר ולמה שעוד יתרחש בעתיד. נקודת מבט היסטורית שכזו מולידה הקשר עמוק ורחב, כזה שמוליד מטען רוחני ועקבי, ומאפשר לעם לעבור את כל תהפוכות החיים מכוח המטען העמוק שהוא סוחב כל העת אתו.

השפת אמת (תרנ"ד) מפנה את מבטנו למבט עמוק עוד יותר שנולד מפסוק זה ומהפסוקים הבאים אחריו. בנוסף לתודעה ולמטען ההיסטורי, הקריאה ל'זכור ימות עולם' פירושה לחבר את כל המתרחש ומתפתח בעולם אל המהלך הפנימי והיסודי שלו. משה מלמד אותנו לזכור על העת מהי התכלית המהותית של העולם, ודורש מאיתנו לכונן את חיינו לאור היסוד המהותי הזה. אנו נקראים לשאול את עצמנו כל העת מה השם רוצה מאיתנו ולבחון את בחירותינו לאור השאלה האם הן מכוונות אל המהלך האלוקי שנרקם על ידו במציאות.

הקריאה לכונן את חיינו על היסוד המהותי של העולם היא שמולידה גם את הייחודיות שלנו כעם. עם שחי לאור הנקודה הרוחנית והמהותית של חייו מצדיק רוחנית את קיומו הגשמי וממילא מנכיח את עצמו כעם הנבחר. החיים לאור האופי המיוחד שלנו כעם מחברים אותנו אל הקדוש ברוך באופן מהותי וקושרים את גורלנו בהנהגה האלוקית בקשר חזק שלא ניתן לניתוק. אנו מתרוממים למדרגה של 'כי חלק ה' עמו', עד שאנו נחשבים ממש כחלק השם ממש.

בהמשך אותו פסוק אנו נקראים דווקא על שמו של יעקב אבינו באמירה ש'יעקב חבל נחלתו', והשפת אמת שם מבאר את המשך הפסוק ברוח הדברים שהזכרנו לעיל. ההבדל המהותי בין יעקב לעשיו הוא שהפעלתנות והמעשיות המרובה של עשיו גורמת לו להשתעבד ולהתחבר אל החומריות בצורה מוגזמת. החיבור המוגזם הזה גורם לניתוק בין עשיו לבין העולם הרוחני, וממילא יוצר את הריחוק והאיבה הגדולה שלו אל כל מה שנדמה כקדוש וטהור. לעומת עשיו, אצל יעקב הדברים נשארים חלקים ומדויקים. גם כשיעקב עוסק בעולם הממשי ופועל בעולם בחריצות וביוזמה אנושית, הוא מצליח להישאר כל העת מחובר אל דבר השם ואל רצונו- 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי'.

יעקב אבינו מצליח, בצורה פלאית, להישאר כל העת קשוב אל הממד הרוחני שבמציאות וכל העשייה וההתמודדויות שלו לא מבלבלות אותו. הוא מצליח להתחבר כל הזמן ולזכור מה באמת מונח ביסוד העולם.

תנועת הזכירה המתמדת הזו אמורה להוביל אותנו לא רק כאומה גדולה אלא גם להוביל כל אחד ואחד מאיתנו בחיים הממשיים והפרטיים שלנו. תנועת התשובה והתיקון של האדם יסודה גם היא בזכירה המתמדת מי ומה אנחנו. בכל צומת של עשייה או החלטה האדם צריך לעמוד מול עצמו ולבחור מחדש בחיבור העמוק אל שורשו הרוחני. הדברים נכונים גם ביחס לקבלת החלטות לעתיד אבל בוודאי גם על תיקון מעשי העבר. יסודה של התשובה היא בחירה מחודשת בחיבור אל הרצון האלוקי. וכשהאדם מכונן מחדש את חייו על אדני התובנה הזו, כל חייו מוארים מחדש באור של תיקון וחיבור. במובן זה יהיה נכון לומר שבהיזכרות המחודשת ברצון האלוקי, טמונה תחילתה של תנועת התשובה.

כשהשירה נעשית עדות

/ יעקב נגלר

אחת התמיהות בפרשת האזינו היא מדוע בחרה התורה בשירה כדי להוכיח את ישראל. משה עצמו אומר: "וְהָיָה כִּי-תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת, וְצָרוֹת, וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד". מדוע דווקא שירה? התשובה טמונה במילה "לְעֵד". התורה אינה מבקשת שהדורות הבאים רק יֵדעו מה אירע לאבותיהם, אלא שהעבר יישאר נוכח בתודעתם. לכן נאמר: "זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם, בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר-וָדֹר, שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ, זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ". אין די בזיכרון; צריך גם "בינו". הזיכרון משמר את העבר, אך הבינה הופכת אותו למורה דרך.

גם שם הפרשה "**האזינו**" מלמד על כך. לא די לשמוע באוזן; צריך להכניס את הדברים ללב. ומשה מסיים: "שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים", השירה צריכה לעבור מן האוזן אל הלב, ומן הלב אל המעשה.

זו גם הסיבה שהיא נמסרת מדור לדור:" אֲשֶׁר תְּצַוֶּם אֶת-בְּנֵיכֶם". שירת האזינו אינה נאום חד-פעמי, אלא עדות שתלווה את ישראל גם בשעות של הצלחה וגם בשעות של צרה.

ויש כאן יסוד נוסף: התורה אינה מתחילה מהעונש, אלא מהחסד: "**הצור תמים פעלו**", ואחר כך מזכירה את הטובה שעשה הקב"ה עם ישראל. רק לאחר מכן באה התוכחה: "**וישמן ישורון ויבעט**". חשבון נפש אמיתי מתחיל אפוא לא בשאלה: למה באה הרעה? אלא גם בשאלה: כמה חסד קיבלנו, ומה עשינו בו?

בשעת משבר איננו יודעים תמיד לפענח את חשבונות שמיים, ואין התורה נותנת לנו רשות להתיימר בכך. אבל היא כן נותנת לנו את שירת האזינו: **זכור. בינו. שאל.** כשהאדם אינו יודע להסביר את המציאות, הוא עדיין יכול להתעורר ולשאול מה עליו לתקן.

וזוהי אולי גדולתה של השירה: היא אינה רק מספרת לנו את העבר, אלא עומדת מולנו כעד. היא מזכירה לנו שאיננו דור ראשון, שיש לנו ברית, שיש לנו מסורת, ושכל דור הוא חוליה בשרשרת.

"**האזינו השמים ואדברה**"; השירה ממשיכה לדבר אלינו גם היום. היא קוראת לנו לא לחיות כאילו חיינו התחילו היום, אלא לזכור מאין באנו, להבין מה עבר על אבותינו, ומתוך כך לבחור כיצד ייראה הדור הבא.

עם שיש לו זיכרון אינו צריך להמציא את עצמו מחדש בכל דור.

*יעקב נגלר הוא מהנדס אווירונאוטיקה וחלל, NIRC

בדידי הווה עובדא

חסד ואמת יקדמו פניך

/ מצקלונו של שאול שיף ז"ל

גיבור סיפורנו שירת אף הוא ביחידת ה־101 המהוללה של הצנחנים, אבל היה פחות מוכר מ"כושי" רימון הלוחם עז הנפש. כאשר השתחרר רימון מן הצבא, פגש בחברים קלי־דעת, וקשה היה לו לעמוד בפני הצעתם המפתה. הללו הסבירו לו כי העברת כמה חבילות סמים קטנות בקו ישראל־גרמניה יכולה להעשיר אותו מהר ולהסיר מעליו את טירדת הפרנסה למשך כמה שנים טובות. "כמה 'מכות' ואתה אדם מסודר".

רימון התמים וחלוש הדעת באותם ימים, למרות חוסנו הגופני - נכנע ליצריו. הוא צירף אליו אותו חבר מהיחידה, שניהם עלו למטוס והסוף המר ידוע וכתוב עלי כותרות העמודים הראשונים של עתוני התקופה.

לאחר מספר שנים בבית סוהר, ועם "לובי" נמרץ של חברים מה־"101", שלא שכחו את "כושי" וחברו בעת צרתם - שוחררו השניים והוחזרו לישראל.

"כושי" פנה לדרכו. שותפו למעשה, החל מחפש פרנסה שיוכל להתקיים ממנה בכבוד. לאחר שנועץ במכרים החליט לפנות לעסקי אפייה. וכך בוקר אחד הוא מתייצב במפעל לייצור מכונות אפייה של אליעזר גוטמן מתושבי מושב נחלים, ליד פתח־תקוה.

"אני צריך ציוד לפיתות ולחמים" אמר האיש. "שים כסף תביא משאית ויש לך את מה שאתה צריך" השיב גוטמן. "יש בעיה" הסביר הקונה. "המחיר גבוה. אין לי כסף. רק עכשיו יצאתי מבית סוהר בגרמניה, ואני חושש שאם לא אתחיל לעבוד - אאלץ לחזור לעשייה בלתי חוקית".

גוטמן שהערך "טוב לב" נכתב על שמו במילון אבן שושן, אמר לצנחן לשעבר: "סע כעת הביתה תבוא מחר בבוקר ונראה".

מדובר היה במערכת בשווי של עשרות אלפי דולרים, ובכל זאת, בעצה אחת עם אשתו, שולה, החליט אליעזר להמר על יושרו של לוחם ביחידה נבחרת שמעד בראשית צעדיו מחוץ לצבא.

בבוקר הופיע האיש ושאל: "אליעזר מה החלטת"? אליעזר: "יש משאית"? הקונה: "כן". אליעזר: "תביא אותה ותתחיל להעמיס".

כעבור מספר ימים נפתחה מאפיית חלות ופיתות בחולון, וריחה הטוב נפוץ על פני כמה משכונות העיר הזאת. והיו תורים והיו הזמנות ובוקר אחד סיפרה אמו של יחזקאל דגן האגדי (פטרה וכו'), חברו הטוב של אליעזר גוטמן, כי היא קונה חלות שטעמן משובח ממאפייה חדשה, ואת סוד המאפייה לא ידעה.

לא עברו חודשים רבים והאופה התייצב עם חבילת שטרות שמנה, ופרע את חובו, וידידות נקשרה בינו לבין אליעזר גוטמן.

ויהי היום וכישוריו של האופה הזה ביקשו מיצוי מעבר לפיתות וחלות. האיש נסע לארה"ב והחל עוסק בעסקי יהלומים, והשעה שיחקה לו. הכיר אישה ונולדו ילדים, ושליח חב"ד בלוס־אנג'לס מצא מסילות ללבו. מהנחת תפילין עבר לשמירת שבת, וגם רבנים אחרים סייעו בעיצוב חיי הדת שלו. לא משך ידו ממעשי צדקה וחסד, ואט־אט הפכו בני הבית כולם- הרעייה והבנים לאוהבי תורה ומצוותיה.

אחד הבנים, בעל כשרון מיוחד בשחייה, צבר מדליות ואליפויות, אלא שלא יכול היה עוד להשתתף באירועים שיש בהם חילול שבת וחג. ויבוא אל מאמנו ויאמר לו: "עד כאן. אני עוזב את הספורט התחרותי והולך לשחות בים התלמוד באחת הישיבות בניו־יורק". בהתערבות אחד הרבנים סוכם שהפרישה תהיה רק בתום אליפות קליפורניה, וייעשה הכל להימנע מחילול שבת. ואכן, זכה הנער באליפות קליפורניה ופרש לאחריה לעולם התורה. אביו, הצנחן מה־101, מקדיש שעות רבות ללימוד תורה ועשיית חסדים עם הבריות, והשריטה מעברו הגלידה כליל. שמו מתנוסס היום לתפארה באחד העלונים התורניים השבועיים המופצים בבתי הכנסת, ואף שאין לו התנגדות שאפרסם את שמו - סבור הייתי שאין זה הכרחי.

ומובא בספרי מוסר וחסידות, כי זכות מעשה חסד כמו שידוך, או השגת עבודה לזולת שטבעם להתגלגל, נזקפת לעושיה עד סוף כל הדורות. שכן, כתוצאה משידוך זוכים בבנים, בני בנים וצאצאי צאצאים. וזכות העזרה בהשגת עבודה, כפי שהתגלגלה בסיפורנו, הביאה לחזרה למוטב, לקיום בכבוד, להקמת בית כשר בישראל וכו' וכו'.

והכול בא-חשבון שוב ושוב בימי הדין לזכות עושה המצווה וגם לזכות עם ישראל כולו. ■

שביבים / לע"נ שאול שיף

בינו שנות דור ודור

בשבת הקרובה -שבת תשובה נקרא את פרשת האזינו - או שירת האזינו שכן מדובר בשירה גדולה שבה חותם משה את התורה. הרב קוק בספרו אדר היקר כותב כך: "עלינו רק להסיר אוטם הלב מעל אוזני בנינו ...והשירה תכה גלים בלבבם ותרומם את נפשם". לא קל לחשוב על התורה כעל שירה, אבל עיון מעמיק יגלה שאכן יש לתורה מקצב פנימי, זרימה ורבדים של שירת קודש. לשירה מכל סוג שהוא יש השפעה עמוקה על הנפש ומשה בגדלותו מבין זאת ובוחר לסיים את התורה כשירה שמפכה ונכנסת לנשמה ופועלת את פעולתה. אולם לא מספיק רק לקרוא לתורה שירה אלא בתוך השירה יש גם פניה למנהיגי ומורי הדור

"זכור ימות עולם, בינו שנות דור ודור" (לב,ז)

הראהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו (עבודה זרה ה,א)

כתב הרב נרי"ה: לכל דור שער בינה משלו, צריך ללמוד ולהבין את מהות הדור ולפנות אליו בשפתו הוא, בשפת הבינה שלו. מי שלא למד להבין את שפת הדור, אפשר שיפנה אל הדור במלוא הרצון הטוב ועם כל זאת לא ישיג כלום. דבריו לא יכנסו כלל לאוזניו, כי הדור לא הבין את שפתו...

איזה עקרון גדול טמון באילו הדברים - לא מספיקה השירה, צריך לדעת גם איך לשיר אותה. במנגינה שהדור מבין, בשפה שהוא מכיר. לכל דור יש שפה משלו ודרך משלו- מורה או מנהיג שלא יורד לשפת העם -דבריו לא יחדרו ללב שומעיו.

שנזכה לדבר את שפת הדור וללמד אותם את השירה הנשגבה ביותר.

(רוחמה וגל מנהלת בי"ס חן נריה)

יערוף כמטר לקחי

התורה משווה כאן את התורה ("לקחי") למטר, לגשם. במה דומה התורה לגשם? נאמרו על כך הסברים רבים ונביא שניים מהם.

הגשם מצמיח את האילנות והצמחים. הוא יורד על כולם באותה מידה ובאותו אופן, ומסייע לכולם לגדול. אבל יחד עם זאת, כל אילן וכל צמח גדל ומתפתח בדרך שונה, בהתאם למאפייניו הייחודיים - אין דרך גדילתו וצמיחתו של אילן אחד, דומה לשל חברו.

כך גם התורה - התורה היא אחת, היא מצמיחה את כולם; אך כל אדם צומח ממנה בדרך אחרת, בהתאם לתכונות נפשו.

וכבר כתבנו בפרשת וילך, שאחד ההסברים לכך שהתורה נקראת "שירה", היא שכשם שהשירה היא אחת, אך היא נוגעת בכל אדם בדרך שונה, כך גם התורה - החיבור של כל אדם אליה שונה, באופן המיוחד לו. וכלשון הרב קוק (אורות התורה, ב, א):" ובוודאי אינו דומה האור המתחדש מצד חיבור התורה לנפש זו, לאור הנולד מהתחברותה לנפש אחרת".

ראיתי הסבר נוסף להשוואת התורה לגשם, בשם האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחא: השפעתו הברוכה של הגשם על האדמה וגידוליה, אינה ניכרת מיד בירידתו, אלא רק לאחר זמן, היבול גדל בזכות ריווי האדמה כתוצאה מהגשם שירד קודם לכן; כך גם בדברי תורה - לעתים מלמדים ילד, או תלמיד, ולא תמיד נראה שיש השפעה לדברים כבר בשעת אמירתם, אך לאחר זמן הם פועלים את פעולתם על הלומד ומעצבים ומשנים אותו.

(לימוד יומי)

א-ל אמונה ואין עוול

ידועה שאלת בעלי המוסר, וכי אי עשיית עוול היא שבח מיוחד לקב"ה דווקא? הרי גם בשר ודם, אם אינו מושחת, אינו עושה עוול במשפטו, ומה הרבותא ב"א-ל אמונה ואין עוול"?

עונה על כך רבי יצחק בלאזר (מובא בטללי אורות) [וכעין זה גם ב"חפץ חיים על התורה"]: שופט בשר ודם, גם אם ישתדל בכל כוחו לפעול על פי הדין והיושר, לא ייתכן שלא יהיה במשפטו עוול, שהרי כשהוא מעניש, אין ביכולתו לכוון בדיוק ובדקדוק מוחלט את עומק החטא ואת מידת עונשו המדויקת, אלא הוא אומד את החטא ועונשו כמיטב יכולתו ולפי זה פועל. נמצא שהעונש הוא על דרך האומדן, אך לא על דרך הדיוק. ואילו אצל הקב"ה, כל פרט ופרט של החטא או החוטא נלקח בחשבון.

ועוד - נאמר בתהלים (יט, י) "משפטי ה' אמת, צדקו יחדיו". וידוע ההסבר, שבמשפט בשר ודם נלקח בחשבון רק שיעור הצער והכאב של החוטא עצמו, ואין באפשרות השופט להתחשב במידת צערם של כל הסובבים אותו. ואילו אצל הקב"ה, אין זה כך. לא רק שכל החטא ומורכבותו נלקחים בחשבון, אלא שבנוסף, העונש מחושב לא רק לפי צער החוטא עצמו אלא גם צערם של הסובבים אותו, הכול נמדד ונלקח בחשבון.

(לימוד יומי)

אני עמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא

כידוע, מהמילים "אני אמית ואחיה" למדו חז"ל מקור לתחיית המתים לעתיד לבוא.

רבינו בחיי בפירושו לפרשה זו, דן בשאלה עתיקה, מדוע עניין זה של תחיית המתים נכתב רק ברמז, ולא בצורה מפורשת וגלויה: **"ודע כי רבים יתמהו וישאלו, למה לא נזכר ענין תחיית המתים בתורה בפירוש, כיון שהוא עיקר גדול ופנה גדולה בתורה? וכמה פרשיות התורה יאריך בהן הכתוב ויכפול אותן ואין בהן צורך כל כך, ואם כן למה יקצר הכתוב בעניין הזה וימסור עיקר גדול לרמז מועט"?**

עונה על כך רבינו בחיי ביסוד כללי, שאותו הוא מוכיח מכמה מקומות: דרך התורה היא שככל שהדבר נעלם יותר, כך התורה

מקצרת יותר בהתייחסותה אליו.

וראייה לדבר: בתיאור בריאת העולם בספר בראשית, בריאתו של האור מתוארת במלים ספורות בלבד, ואילו בריאת האילנות והצמחים וכו' מתוארת באריכות יתרה. וההסבר להבדל זה הוא כאמור לעיל - בריאת האור היא דבר נסתר ונעלם ולכן קיצרה בו התורה, ואילו יצירת הצמחים היא דבר מובן יותר לשכלנו והבנתנו ["כי כן תמצא במעשה בראשית, שקצר בעניין האור הראשון והאריך ביום שלישי בבריאת האילנות והצמחים"].

ומוסיף רבנו בחיי דוגמה לדבריו גם מתהילים ק"ד: **"וכן תמצא בדוד עליו השלום, שאחז הדרך הזה, ודבר מן האור בקצרה. הוא שאמר (תהלים קד) 'עוטה אור כשלמה', וקיצר גם כן במים העליונים, והאריך במים התחתונים. קיצר במים העליונים, הוא שאמר (שם) 'המקרה במים עליותיו'... והאריך במים התחתונים, הוא שאמר שם 'תהום כלבוש כסיתו, על הרים יעמדו מים, מן גערתך ינוסון וגו' יעלו הרים וגו' גבול שמת בל יעבורון וגו' המשלח מעינים בנחלים וגו'"**.

ומסכם רבנו בחיי את תשובתו לשאלת קיצור הדברים לגבי תחיית המתים כך: **"ותשובת הדבר הוא הענין שכתבתי לך פעמים, כי דרך התורה לקצר בענינים הנעלמים, וכל מה שהוא נעלם יותר יקצר בו הכתוב יותר, ואין הדבור בו אלא ברמז ובקצרה"**.

(לימוד יומי)

עבירות שבין אדם וחברו

במסכת יומא (דף פה) נאמר: **"כי על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו!"**

החפץ חיים היה מרבה לגנות את המידה הרעה הזו של "שנאת חינם" ואף כתב על כך בספרו "אהבת ישראל" ובין הדברים כתב כך: "בטבע העולם שכל אב אוהב את בנו אהבה עזה, ולא זו בלבד אלא שכל מה שהאדם עמל בעולם הזה לפרנסתו ומחייתו, הוא בעיקר לטובת בניו אחריו. אם יגלה האב כי מאן דהוא שונא את בניו היקרים, תהיה לו תרעומת גדולה על אותו האיש".

אם כך, אומר החפץ חיים: הלא כל ישראל הם בניו של הקב"ה שנאמר: "בנים אתם לה' אלוקיכם". נמצא, כי כל מי שיש לו שנאה על חברו, בוודאי יש לה' תרעומת עליו כיוון שזה שונא את בניו!

ומי הוא אותו האיש הסכל והפתי הרוצה שמלך מלכי המלכים יתרעם עליו?!...

(דבר תורה)

פדיון כפרות מיוחד!

מסופר שפעם אחת בא חסיד אל הצדיק רבי אלימלך מליז'ענסק זצ"ל וביקש להיכנס אל הקודש פנימה, כדי לראות מה מנהגו של הרבי בעת הכפרות וכיצד הם מעשיו.

אם ברצונך לראות מנהג כפרות - השיב לו הרבי - אסור מרכבתך וסע אל הכפר הסמוך שם תיגש אל ביתו של בעל האכסניה ותמצא את מבוקשך.

עשה החסיד כדברי רבו ושם פעמיו אל אכסניית הכפר. כשנכנס נתגלה לעיניו חדר גדול ופשוט ובו מספר מיטות ישנות ושולחנות עץ גסים שעליהם מסובים גויים בדרגות שונות של שכרות.

בעל האכסניה, יהודי פשוט למראה ומגושם, עמד במרכז החדר ושרת אותם: לזה הגיש קנקן יי"ש ולזה מעט לחם כפרי. שכב החסיד בקרן זווית ועשה עצמו כישן.

לאחר חצות הליל בשעה שאחרון השיכורים עזב את המקום, נעל האכסנאי את דלת העץ הכבדה, התיישב לו ליד אחד השולחנות וביקש מאשתו שתגיש לו את ספר הזיכרונות.

משכה האישה והוציאה מתחת אחת המיטות פנקס ישן וקרוע. פתח הבעל את הפנקס והחל לקרוא דף אחר דף בקול רם. היה זה פירוט של כל מיני עבירות בהם נכשל במשך השנה: ביום פלוני קיבל שלא כראוי פניו של עובר אורח, ביום אחר לא קיים כהלכה מצוות תפילין כיוון שהסיח דעתו מהם. ביום זה לא התפלל כראוי, וביום זה לא כיבד איש מישראל וכך הלאה... לאחר כל עבירה שקרא נאנח מעומק ליבו...

כשסיים לקרוא את כל הרשימה ביקש מאשתו שתביא לו את ספר החשבונות השני. זו מיהרה להגישו, פתח בו והחל קורא גם בו. אולם, בפנקס זה היו רשומים כל מיני דאגות, צרות וייסורים שהיו מנת חלקו במשך השנה. גם את הפנקס הזה קרא עד תומו. כשסיים לקרוא, סגר האכסנאי את הפנקס בטפיחה ואמר:

"ריבונו של עולם! אינני מכחיש כי אני חייב לך חוב גדול על כל העבירות הרבות שעברתי במשך השנה אלא שבסאת הייסורים והצרות שעברתי שילמתי לך, ואיני יודע האם עדיין חייב אני, או שמא פרעתי לך את כל חובי די והותר... החשבון, רבש"ע, הוא קשה ומסובך ואני מתלבט בו קשות...

ובכן, - סיים האכסנאי - הבה נעשה "עסק"! לא אני חייב לך ולא אתה חייב ליי! פנקס העבירות כנגד פנקס הצרות, זה חליפתי זה תמורתי זה כפרתי!...

בבוקרו של יום חזר החסיד לרבו וסיפר לו את כל שראו עיניו. אמר לו רבו: כך אומר דוד המלך בתהילים בפרק ל"ח: "ה' נגדך כל תאוותי ואנחתי ממך לא נסתרה".

אמת הדבר "נגדך כל תאוותי" גלוי וידוע לפניך כל העבירות והתאוות שלי אבל גם "אנחתי ממך לא נסתרה" - גם צרותיי ואנחותיי גלויות וידועות לפניך, אם כן - זה תמורת זה!

נו - סיים הרבי - עכשיו כבר אתה יודע כיצד עושים כפרות?...

(דבר תורה יהדות בהישג ידך)

ברית שלוש עשרה

במהלך תפילות יום הכיפורים והסליחות, אחרי כל פיוט, מגיעה אמירת י"ג מידות של רחמים.

זו הנקודה המרכזית, וסביב זה, סובב כל עניין הימים הנוראים.

בני עדות המזרח נוהגים לומר ביום הכיפורים, 26 פעמים י"ג מידות של רחמים. 26 פעמים כגימטרייה של שם הוויה. בני עדות אשכנז נוהגים לומר י"ג מידות בכל הסליחות, בכל בוקר, בעשרת ימי תשובה . המנהגים אמנם שונים, אבל זה הבסיס המרכזי, כל הזמן חוזרים, פעם אחר פעם, על י"ג מידות של רחמים.

המקור למנהג זה, בדברי הגמרא (מסכת ראש השנה יז, ב): "ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם... א"ר יוחנן אלמלא מקרא

כתוב אי אפשר לאומרו. מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם..."

רבינו בחיי בפרשת כי תשא אומר: מאז שחרב הבית, ואין לנו בית מקדש, ולא מזבח ולא כהן, הדבר היחיד שמביא לכפרת עוונות, זה אמירת י"ג מידות של רחמים.

בספר 'צרור המור' שואל ר' אברהם סבע: הרבה אמרו י"ג מידות של רחמים, ולא נענו. אז איך יכול להיות שברית כרותה לי"ג מידות של רחמים, שכל מי שיאמר אותן, זה יתקבל? ותשובתו: צריך לשים לב, למה שהגמרא אומרת. היא לא אומרת ש'אם **יאמרו** לפני כסדר הזה', יזכו למחילת עוונות, כתוב ש'אם **יעשו** לפני כסדר הזה' , אני מוחל להם. עליכם לנהוג לפי מידותיו של ה': "מה הוא רחום אף אתה רחום; מה הוא חנון אף אתה חנון" (שבת קל"ג, ב)

המגיד מדובנא, המשיל על כך משל: אדם הלך לרופא כי לא הרגיש בטוב. נתן לו הרופא רשימה של תרופות שהוא צריך לקחת. ב-8 בבוקר תבלע את זה... ב-9 בבוקר תיקח את אלו... נתן לו רשימה.... כמי ששומר על בריאותו הלך האיש מיד לבית מרקחת וקנה את כל הרשימה. כדי לא לפספס מאומה הן חיין ובריאותו על כף המאזניים - הוא תולה את זה במטבח בכניסה, על ארון התרופות. כל בוקר, הוא קורא את הרשימה ואומר: ב-8 את זה, ב-9 את זה, ב-10 את זה..." אבל שום כדור, הוא לא לוקח לפיו, הוא רק מקריא את הדף.

אומר המגיד מדובנא כן הוא הנמשל: אם רק תקרא את הדף, תישאר חולה. הרופא נתן לך את הרשימה, כדי שתדע מה לקחת, אבל אם לא תיקח את התרופות, לא תעשה בזה כלום.

הקב"ה נתן לנו י"ג מידות של רחמים, כדי שנדע מה לעשות. הוא מגלה לנו את י"ג המידות שלו, ואמר "אם תדבקו בהם, מובטח לכם שימחלו לכם העוונות".

(דבר תורה יהדות בהישג יד)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

גמר חתימה טובה
לכל בית ישראל

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net